

УДК 373.5.015.31:316.42

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ

Демянчук О. Л.

У статті розглянуто поняття "інформаційно-комунікаційні технології", найширші можливості використання Інтернету. Описуються найпопулярніші соціальні мережі та їхня роль у навчанні та вихованні підлітків.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, соціальні сервіси, соціальна мережа.

В статье рассмотрено понятие "информационно-коммуникационные технологии", широкие возможности использования Интернета. Описываются популярные социальные сети и их роль в обучении и воспитании подростков.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, социальные сервисы, социальная сеть.

The article considers the notion of "information and communication technologies" and ample opportunities of using the Internet. It describes the most popular social networks and their role in the education and upbringing of teenagers.

Key words: information and communication technologies, social services, social network.

Століття високих технологій виводить на зовсім новий рівень розвитку нашого суспільства у плані обміну інформацією, спілкування між людьми, пошуку роботи. Інформаційні технології стали невід'ємною частиною життя кожної людини.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), як зазначається в Окінавській Хартії глобального інформаційного суспільства, ратифікованій Україною у 2000 році, є одними з найбільш важливих чинників, що впливають на формування суспільства XXI століття. Револьюційна дія ІКТ стосується способу життя людей, їхньої освіти і роботи, діяльності бізнесових структур та урядових установ, а також взаємодії уряду і самого суспільства. На думку розробників документа, інформаційно-комунікаційні технології швидко стають життєво важливою стимул-реакцією розвитку світової економіки [6].

Розвиток ІКТ – найбільш динамічна сфера громадського виробництва. Упродовж останніх десятиліть комп'ютери і програмне забезпечення розвивалися настільки інтенсивно, знаходячи нові форми і якості у міру вдосконалення своєї матеріальної основи і появи нових знань і технологій, що до невпізнання змінилися самі і змінили світ навколо себе [1].

Мета статті полягає в розкритті поняття "інформаційно-комунікаційні технології" та можливостей соціальних мереж у навчанні та вихованні підлітків.

Аналіз поняття "інформаційно-комунікаційні технології" сучасними вченими засвідчує, що їх розглядають як:

– конкретний спосіб роботи з інформацією: це і сукупність знань про способи та засоби роботи з інформаційними ресурсами, і спосіб та засоби збору, обробки та передавання інформації для набуття нових відомостей про об'єкт, що вивчається [3];

– сукупність нових інформаційних технологій (методів та технічних засобів), що дозволяють знаходити, збирати, обробляти, створювати, передавати та подавати інформацію, керувати і користуватися нею та сприяти різним формам комунікації [7];

– сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, зберігання, опрацювання, передавання та подання інформації, яка розширює знання людей і розвиває їхні можливості щодо керування технічними і соціальними проблемами [2];

– цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість

обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування [4].

Крім зазначеного вище, поняття "інформаційно-комунікаційні технології" інтегрує семантику терміна "комунікація" і передбачає процес спілкування, обміну думками, знаннями, почуттями, моделями поведінки, а також спільну діяльність учасників комунікації, у ході якої виробляється спільний погляд на речі, події та навколишнє середовище [9; 10].

Отже, за своєю сутністю ІКТ – це поєднання інформаційних технологій з комунікаційними для вирішення різноманітних завдань сучасного освітнього інформаційного суспільства.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернету становить значну цінність в організації навчання і виховання підлітків, які відчувають потребу зайняти власну позицію у соціумі, усвідомити себе як члена громадянського суспільства, зрозуміти себе і свої можливості. Підлітковий вік – це вік спілкування, вік найбільшого прагнення до отримання схвалення з боку однолітків і тієї групи, яка є значущою для підлітка. Змістом такого спілкування є реальне життя: проблеми навчальної діяльності, громадська робота, спільне дозвілля. Впровадження ІКТ не лише дозволяє налагодити телекомунікаційне спілкування підлітків, а й надає додаткові можливості для підтримки і спрямування розвитку особистості учнів, наприклад: дає змогу зацікавити самостійним пошуком різних джерел інформації, розвивати їх творчі здібності, критичне мислення, вміння аргументовано, розлого й образно висловлювати свої думки, судження, оцінки, проводити спільну роботу. Ця ідея допомагає підняти на новий рівень освоєння навчального матеріалу. Отже, у сучасному інформаційному просторі дана технологія є актуальною.

Найширші можливості застосування ІКТ створює Інтернет.

Мережа Інтернет приваблює користувачів своїми інформаційними ресурсами та сервісами (послугами), найбільш затребуваними з яких у даний час є:

– WWW (World Wide Web) – Всесвітня павутина, або WWW, – це сервіс, за допомогою якого користувачі мережі отримують доступ до інформаційних ресурсів, що зберігаються на комп'ютерах у різних частинах світу. Основою WWW є Web-сторінки і Web-сайти, на яких інформація представлена у вигляді гіпертекстових і гіпермедійних документів;

– електронна бібліотека – в Інтернеті існує безліч файлових архівів – свого роду бібліотек, що зберігають файли з текстами, програмним забезпеченням, графікою, музикою тощо;

– електронна пошта – це система обміну повідомленнями (листами) між абонентами комп'ютерних мереж. Вона має низку переваг перед звичайною поштою, а саме:

- високу швидкість пересилки повідомлень;
- можливість пересилки, крім текстових документів, прикріплених файлів, що містять зображення, звук та ін.;

- можливість одночасної розсилки листа відразу декільком адресатам. На даний час електронна пошта (поштова служба) є однією з основних служб Інтернету;

– IRC (Internet Relay Chat) – сервіс Інтернет, який надає користувачам можливість спілкування шляхом надсилання текстових повідомлень багатьом людям з усього світу одночасно (в режимі реального часу);

– соціальні сервіси Web 1.0, Web 2.0, а також Web 3.0, що зараз активно розвиваються.

Дослідники сервісів (Ф. С. Воройський, О. Ю. Єлісіна, А. І. Земський) Web під змістом цих сервісів, передусім, мають на увазі контент та основні функції. Так, у Web 1.0 користувач виступає пасивним споживачем інформації, яку створюють 2–10 % активних учасників мережі.

Під Web 2.0 зазвичай розуміють сервіси, які дозволяють користувачам самим генерувати контент, а також поширювати його за допомогою стрічок і гіперпосилань. Користувач самостійно обирає, який саме контент він повинен отримувати, виходячи в мережу, налаштовується на читання обраних блогів, участь у співтовариствах тощо. Таким чином, фундаментальна основа Web 2.0 криється у численних сервісах веб-сервера зв'язку, що об'єднують аналогічні інформаційні

потоки і направляють їх конкретним споживачам [12]. До речі, термін Web 2.0 було запропоновано наприкінці 2005 року Тімом О'Рейлі, до якого він прив'язав появу великого числа сайтів, об'єднаних деякими загальними принципами із загальною тенденцією розвитку інтернет-співтовариства [5].

Натомість Web 3.0 має на меті вирішити найактуальнішу проблему розвитку Інтернету – пошуку значущої інформації, виокремлення її від непотрібної інформації. Одне з рішень полягає в тому, щоб ранжувати інформацію за джерелом авторства, залежно від рейтингу джерела. Однак наголосимо, що Web 3.0 визначають як високоякісний контент і сервіси, які створюються талановитими професіоналами на технологічній платформі Web 2.0. Головна ідея Web 3.0 полягає в тому, що користувач, який до цього одноосібно був залучений в процес формування контенту, відтепер працює у колективі партнерів [12].

Отже, фахівці відзначають, що комплексні сервіси Web 2.0 та Web 3.0 відкривають значні можливості для підвищення ефективності виховного процесу.

Як зазначалось вище, на відміну від інтернет-сервісу Web 1.0 – сайту, який створюється і наповнюється виключно автором, сервіси Web 2.0 та Web 3.0 орієнтовані саме на наповнення користувачами. У ролі ж читачів виступає соціальна мережа користувачів, які також є і наповнювачами сайту.

Концепція цих сервісів основну ставку робить на соціалізацію Інтернету, наближення його до користувачів, об'єднання людей, розвиток онлайн-сервісів, спрощення процесу отримання інформації та роботи з нею. Сервіс Web 2.0 пропонує нові мережеві технології, такі, як RSS (використовується для більш зручного одержання і читання інформації), соціальні мережі, соціальні закладки та Wiki, а також нові медіа (*блоги* – (англ. blog, від web log, "мережевий журнал чи щоденник подій") – це веб-сайт, головний зміст якого – записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються. Для блогів характерні короткі записи тимчасової значущості; *подкасти* – цифровий медіа-файл або низки таких файлів, які розповсюджуються Інтернетом для відтворення на портативних медіа-програвачах чи персональних комп'ютерах. За змістом вони можуть нагадувати радіо-шоу, звукову виставу, містити інтерв'ю, лекції чи будь-що інше, що належить до усного жанру) тощо.

Такі сервіси Web 2.0, як *блоги*, *wiki* та *podcasts*, надають можливість старшокласникам завдяки Інтернету не тільки розміщувати різну інформацію і спілкуватися, але й створювати і працювати у спільних інтернет-проектах, розвивати та поповнювати сайти, портали, освітні мережі особистими інформаційними ресурсами.

Розвиток сервісу Web 2.0 та його більш якісного варіанта Web 3.0 призвів до виникнення такого феномену, як *соціальна мережа*, яка визначається як інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Сайт являє собою автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом [11].

За останній час перебіг розвитку соціальних мереж відбувається дуже стрімко, кількість порталів зростає. Найбільш відомими та популярними сервісами на сьогоднішній день є такі соціальні мережі, як:

- Facebook;
- ВКонтакте;
- Однокласники.ru.

Facebook ("Фейсбук") – одна з найбільших соціальних мереж в світі. Була заснована в 2004 році Марком Цукербергом. Facebook дозволяє створити профіль з фотографією та інформацією про себе, запрошувати друзів, обмінюватися з ними повідомленнями, змінювати свій статус, залишати повідомлення на своїй і чужій "стінах", завантажувати фотографії і відеозаписи, створювати групи (спільноти за інтересами).

"ВКонтакте" (VK.com) – найбільша соціальна мережа в російськомовному Інтернеті, який називається Рунетом. Проект запустили 10 жовтня 2006 року. Користувачам "ВКонтакте" доступний характерний для багатьох соціальних мереж набір можливостей: створювати профіль з інформацією про себе, розробляти і поширювати контент, гнучко управляти налаштуваннями доступу, взаємодіяти з іншими користувачами приватно (через приватні повідомлення) і публічно (за допомогою записів на "стіні", а також через механізм груп і зустрічей), відслідковувати через стрічку новин активність друзів і співтовариств. Окрім можливості писати

повідомлення, користувач може залишати коментарі під уже опублікованим контентом. До своїх повідомлень можна "прикріплювати" фотографії, аудіозаписи та відеозаписи (у тому числі й повнометражні фільми), власноруч створені графіти та опитування. Можливість завантажувати на сайт власні записи і використовувати файли, завантажені іншими користувачами, робить "ВКонтакте" одним із найбільших медіа-архівів Рунету. З усіх наявних на сайті файлів користувач може створювати в своєму профілі особисту колекцію записів, при бажанні групувати їх в окремі альбоми в межах граничної кількості для одного альбому – 10 000 зображень (фото).

Сайт "Однокласники" – це унікальна можливість для будь-якої людини знайти своїх колишніх однокурсників, старих друзів і просто знайомих. Вона була створена ще на початку 2006 року, й донині не втрачає популярності. Користувачі на сайті можуть коли завгодно переглянути фотографії, улюблену музику і відео свого друга, написати йому повідомлення, привітати зі святом, відправити віртуальний подарунок.

Великою мірою свої уявлення про соціальні ролі і життєві цінності підлітки отримують саме з соціальних мереж. Підлітки живуть у світі різноманітних ролей, пропонуваніх їм соціальним оточенням – сім'єю, друзями, соціальними інститутами. Існуючи як "віртуальна" реальність, сучасне інтернет-середовище дозволяє підлітку безпечно апробувати ті ролі, програвання яких в реальному житті не є для нього можливим, але в "проживанні" якої підліток відчуває потребу. В процесі апробації він аналізує необхідність прийняти або відкинути ті цінності, установки й ідеали, які ця роль передбачає. Тим паче, така особливість інтернет-середовища, як анонімність, створює всі передумови для такого рольового експериментування.

Яскраво простежуються саме підліткові риси в тому, як здійснюється самопрезентація підлітків в Інтернеті. Вона є більш розкута, епатажна і менш соціально бажана порівняно з тим, яким підліток є в реальному житті. Віртуальна самопрезентація, що відрізняється від реального образу, створюється ним для того, щоб отримати новий досвід, і обумовлена його прагненням випробувати щось раніше не апробоване, пошуком самого себе. Говорячи про грані соціальних мереж, підліток бачить в першу чергу: можливість бути схожим на всіх за рахунок форми подачі інформації (однакові для всіх віконця акаунтів "Вконтакте", "Однокласники" та інших соціальних мереж); можливість відрізнятись від усіх за рахунок вмісту (величезний вибір стилів оформлення, музичного та відеонаповнення, фотографій, аватарок, розміру і кольору букв, текстового наповнення, ігор) [8].

Отже, під інформаційно-комунікативними технологіями розуміємо поєднання інформаційних технологій з комунікаційними для розв'язання різноманітних завдань сучасного освітнього інформаційного суспільства. Використання інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернету становить значну цінність в організації навчання і виховання підлітків. ІКТ дає змогу зацікавити учнів самостійним пошуком різних джерел інформації, розвивати їх творчі здібності, спільну роботу, критичне мислення, вміння аргументовано, розлого й образно висловлювати свої думки, судження, оцінки. У подальшій роботі планується дослідити роль соціальних мереж у вихованні та навчанні підлітків.

Література

1. Дырдина Е. В. Информационно-коммуникационные технологии в компетентностно-ориентированном образовании : учеб.-метод. пособ. / Е. В. Дырдина, В. В. Запорожко, А. В. Кирьякова. – Оренбург : ООО ИПК "Университет", 2012. – 227 с.
2. Жалдак М. И. Система подготовки учителя к использованию информационных технологий в учебном процессе / М. И. Жалдак. – М., 1989. – 48 с.
3. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. / И. Г. Захарова. – М. : Академия, 2003. – 192 с.
4. Морзе Н. В. Методика навчання інформатики : навч. посіб. : у 3 ч. / Н. В. Морзе ; за ред. М. І. Жалдака. – К. : Навчальна книга, 2004.
Ч. II : Методика навчання інформаційних технологій. – 2004. – 287 с.
5. О'Рейли Т. Что такое Веб 2.0. [Електронний ресурс] / Т. О'Рейли // Компьютерра-Онлайн. – Режим доступу:
<http://www.computerra.ru/234100/>. – Назва з екрана.

6. Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
[\[http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=998_163\]](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=998_163). – Назва з екрана.
7. Основи нових інформаційних технологій навчання : посіб. для вчителів / авт. кол.; за ред. Ю. І. Машбиця ; Інститут психології імені Г. С. Костюка АПН України. – К. : ІЗМН, 1997. – 264 с.
8. Особенности общения подростков в социальных сетях [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://nsportal.ru/ap/ap/drugoe/2013/04/25/osobennosti-obshcheniya-podrotskov-v-sotsialnykh-setyakh>. – Назва з екрана.
9. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. – К. : Довіра, 2000. – 1018 с.
10. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. – К. : ЕксОб, 2004. – 304 с.
11. Что такое социальная сеть? [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.genon.ru/GetAnswer.aspx?qid=7d3dad14-1d39-4f49-aca6-dbec53c92c0f>. – Назва з екрана.
12. Що таке Web? Web 3.0? Що це? [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://ekzamen.blogspot.com/2009/01/web-ibm-web-3.html>. – Назва з екрана.